

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
PAOLA MENGOSZIHO
přednesené dne 13. prosince 2012¹

Věc C-619/11

Patricia Dumont de Chassart
proti
Office national d'allocations familiales pour travailleurs salariés (ONAFTS)

(žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Tribunal du travail de Bruxelles, Belgique)

„Sociální zabezpečení — Nařízení (EHS) č. 1408/71 — Článek 79 — Dávky ve prospěch sirotek pracovníků podléhajících právním předpisům více členských států k tíži členského státu bydliště sirotka — Nezohlednění dob pojištění získaných manželkou zemřelého v jiném členském státě — Nerovné zacházení“

1. Předběžná otázka vznesená předkládajícím soudem v projednávané věci Tribunal du travail de Bruxelles, se týká čl. 79 odst. 1 nařízení (EHS) č. 1408/71² (dále jen „nařízení č. 1408/71“), a především odkazu obsaženého v písmenu a) tohoto ustanovení na článek 72 téhož nařízení. Tato ustanovení byla zcela změněna nařízením (ES) č. 883/2004³, jež zrušilo a nahradilo nařízení č. 1408/71 s účinností od 1. května 2010. Nová ustanovení jsou však v projednávaném případě irelevantní.

2. V původním řízení předkládající soud rozhoduje o opravném prostředku podaném žalobkyní, P. Dumont de Chassart, proti rozhodnutí belgického úřadu rodinných přídatků pro zaměstnance (*Office national d'allocations familiales pour travailleurs salariés*, dále jen „ONAFTS“), kterým byla zamítnuta žádost žalobkyně o přiznání sirotčích dávek. V tomto kontextu je Soudní dvůr v podstatě žádán, aby objasnil, zda ustanovení nařízení č. 1408/71, která určují vnitrostátní právní předpisy použitelné na přiznávání rodinných dávek týkajících se „sirotek[ů] po zemřelé zaměstnané osobě nebo zemřelé osobě samostatně výdělečně činné“, vylučují možnost uplatnit zásadu sčítání zohledněním dob pojištění získaných v jiném členském státě pozůstalým pracujícím rodičem, jestliže vnitrostátní právo – tak jako v projednávaném případě – umožňuje zohlednit doby pojištění jím získané jako základ pro žádost o sirotčí dávky.

1 — Původní jazyk: italština.

2 — Nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 ze dne 14. června 1971 o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby, osoby samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství (Úř. věst. L 149, s. 2), pozměněné a aktualizované nařízením Rady (ES) č. 118/97 ze dne 2. prosince 1996 (Úř. věst. 1997, L 28, s. 1; Zvl. vyd. 05/01, s. 35), ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 592/2008 ze dne 17. června 2008 (Úř. věst. L 177, s. 1). Uvedený název nařízení odpovídá názvu jeho konsolidovaného znění.

3 — Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení (Úř. věst. L 166, s. 1; Zvl. vyd. 05/05, s. 72) zrušilo a nahradilo nařízení č. 1408/71 s účinností od 1. května 2010, kdy vstoupilo v platnost nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 ze dne 16. září 2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 (Úř. věst. L 284, s. 1).

3. Význam projednávané věci spočívá v tom, že se projednávaný spor na rozdíl od velké části sporů, o kterých Soudní dvůr v této oblasti rozhodoval, netýká otázky kumulace dávek dlužných současně v různých členských státech⁴, ale spíše vzájemného působení mezi ustanoveními nařízení č. 1408/71 a použitelným vnitrostátním právem.

I – Právní rámec

A – *Unijní právo*

4. Článek 72 nařízení č. 1408/71 je vložen do kapitoly 7 hlavy III týkající se „Rodinn[ých] dáv[ek]“. Tento článek je nadepsán „Sčítání dob pojištění, zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti“ a stanoví:

„Pokud právní předpisy členského státu podmiňují získání nároku na dávky získáním dob pojištění, zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti, přihlíží příslušná instituce uvedeného státu v nezbytné míře k dobám pojištění, zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti získaným v kterémkoli jiném členském státě, jako by byly získány podle jí uplatňovaných právních předpisů“.

5. Články 78 a 79 téhož nařízení jsou obsaženy v kapitole 8 hlavy III týkající se „Dáv[ek] pro vyživované děti důchodců a pro sirotky“.

6. Článek 78 nařízení č. 1408/71, nadepsaný „Sirotcí“, stanoví:

„1. Pro účely tohoto článku se ‚dávkami‘ rozumějí rodinné přídavky a případně doplňující nebo zvláštní přídavky pro sirotky.

2. Sirotcí dávky se přiznávají podle následujících pravidel, bez ohledu na členský stát, na jehož území má sirotek nebo fyzická nebo právnická osoba, která se o něj skutečně stará, bydliště nebo sídlo:

[...]

b) sirotkovi po zemřelé zaměstnané osobě nebo zemřelé osobě samostatně výdělečně činné, která podléhala právním předpisům více členských států:

i) v souladu s právními předpisy členského státu, na jehož území má sirotek bydliště, jestliže byl nárok na jednu z dávek uvedených v odstavci 1 získán podle právních předpisů uvedeného státu, případně s přihlédnutím k čl. 79 odst. 1 písm. a)

[...]“.

7. Článek 79 nařízení č. 1408/71, nadepsaný „Společná ustanovení pro vyživované děti důchodců a pro sirotky“, stanoví následující:

„1. Dávky ve smyslu článků [...], 78 [...] se poskytují v souladu s právními předpisy určenými na základě uvedených článků institucí příslušnou pro uplatňování uvedených právních předpisů a na její účet, jako by [...] zemřelý podléhal [...] jen právním předpisům příslušného státu.

4 — Viz pouze jako příklad rozsudky ze dne 12. června 1980, Laterza (733/79, Recueil, s. 1915); ze dne 24. listopadu 1983, D'Amario (320/82, Recueil, s. 3811); ze dne 27. února 1997, Bastos Moriana a další (C-59/95, Recueil, s. I-1071); ze dne 24. září 2002, Martínez Domínguez a další (C-471/99, Recueil, s. I-7835), a ze dne 20. října 2011, Perez Garcia a další (C-225/10, Sb. rozh. s. I-10111).

Nicméně:

- a) jestliže uvedené právní předpisy stanoví, že získání, zachování nebo opětné nabytí nároku na dávky závisí na délce dob pojištění, zaměstnání, samostatné výdělečné činnosti nebo bydlení, určí se tato délka dob případně s přihlédnutím k [...] článku 72; [...].

[...]“.

B – Vnitrostátní právo

8. Článek 56a odst. 1 koordinovaných zákonů ze dne 19. prosince 1939 o rodinných přídavcích pro zaměstnance (dále jen „koordinované zákony“) v podstatě stanoví, že sirotčí dávky přísluší sirotkovi, jehož zemřelý rodič nebo pozůstalý rodič splňoval v průběhu dvanácti měsíců bezprostředně předcházejících smrti podmínky pro přiznání nároku alespoň na šest (základních) měsíčních paušálních přídavků na základě těchto koordinovaných zákonů.

II – Skutkový stav, vnitrostátní řízení a předběžná otázka

9. Žalobkyně v původním řízení, paní Dumont de Chassart, je belgickou státní příslušnicí, vdovou po panu Descampovi, belgickém státním příslušníkovi. V roce 2000 se jim ve Francii narodil syn, Diego Descampe, jenž je také belgickým státním příslušníkem.

10. Po několik let rodina pobývala ve Francii, kde oba rodiče vykonávali pracovní činnost. Ze spisu zejména vyplývá, že paní Dumont de Chassart byla ve Francii zaměstnána jako psychologka ve sdružení pro děti od 28. září 1993 do 31. srpna 2008. Pan Descampe byl naopak zaměstnán jak v Belgii (v obdobích mezi lety 1968 a 1976 a mezi lety 1987 a 1998), tak do roku 2002 ve Francii. Od roku 2002 až do své smrti dne 25. dubna 2008 však již nevykonával žádnou pracovní činnost a žil ve Francii v situaci „předčasného odchodu do důchodu“, aniž pobíral jakýkoli příjem či příspěvek.

11. Dne 31. srpna 2008, tj. několik měsíců po smrti pana Descampa, se paní Dumont de Chassart spolu s dítětem přestěhovaly do Belgie, kde se paní Dumont de Chassart poté, co pracovala přibližně jeden měsíc, ocitla v situaci nezaměstnanosti.

12. Dne 13. října 2008 paní Dumont de Chassart podala u ONAFTS žádost o přiznání sirotčích dávek.

13. I když jí byly přiznány se zpětným účinkem ke dni 9. března 2009 rodinné přídavky a ke dni 6. dubna 2009 příplatek pro rodiny s jedním rodičem, ONAFTS rozhodnutím přijatým dne 20. října 2009 paní Dumont de Chassart odmítl přiznat sirotčí dávky. ONAFTS odůvodnil toto rozhodnutí odkazem na okolnost, že zemřelý otec nesplňoval v průběhu dvanácti měsíců bezprostředně předcházejících smrti podmínky pro přiznání nároku alespoň na šest měsíčních paušálních přídavků, jak požaduje článkem 56a koordinovaných zákonů.

14. Dne 4. února 2010 paní Dumont de Chassart podala u předkládajícího soudu žalobu, v níž toto zamítavé rozhodnutí napadla a v níž tvrdí, že ONAFTS jí měl přiznat sirotčí dávky při zohlednění jejich dob pojištění získaných ve Francii před manželovou smrtí.

15. Předkládající soud uvádí, že podle čl. 78 odst. 2 písm. b) bodu i) nařízení č. 1408/71 je použitelné právo členského státu, na jehož území má sirotek bydliště, a že je tudíž od 1. září 2008 na situaci paní Dumont de Chassart použitelné belgické právo. Uvedený soud poukazuje na to, že podle článku 56a koordinovaných zákonů lze jak na situaci zemřelého rodiče, tak na situaci pozůstalého rodiče založit žádost o sirotčí dávky. V projednávaném případě však taková žádost nemůže být založena na situaci zemřelého rodiče, neboť ten v průběhu dvanácti měsíců bezprostředně předcházejících smrti

nesplňoval podmínky stanovené článkem 56a koordinovaných zákonů. Situace paní Dumont de Chassart by naopak mohla být přijata za základ její žádosti pouze v případě, že by období pracovní činnosti vykonávané ve Francii mohla být postavena na roveň obdobím pracovní činnosti vykonávané v Belgii. To by bylo možné, kdyby byl na situaci žalobkyně použitelný článek 72 nařízení č. 1408/71, který stanoví sčítání dob pojištění a zaměstnání.

16. Podle názoru předkládajícího soudu je však v projednávaném případě použití článku 72 nařízení č. 1408/71 na situaci paní Dumont de Chassart vyloučena, neboť – jak je zdůrazněno v rozhodnutí ONAFTS – čl. 79 odst. 1 téhož nařízení odkazuje na uvedený článek, avšak zmiňuje pouze zemřelého pracujícího rodiče. Důvodem pro omezení odkazu na zemřelého rodiče je okolnost, že rozhodnou skutečností pro nárok na sirotčí dávky je smrt rodiče. Z toho plyne, že osobní působnost čl. 79 odst. 1 nařízení č. 1408/71, a tedy odkaz na článek 72 téhož nařízení, je omezenější vzhledem k osobní působnosti článku 56a koordinovaných zákonů, jenž naopak odkazuje na situaci obou rodičů. To v projednávaném případě brání zohlednění situace pozůstalého pracujícího rodiče.

17. Předkládající soud si tedy klade otázku, zda situace vyplývající ze vzájemného působení mezi čl. 79 odst. 1 nařízení č. 1408/71 a článkem 56a koordinovaných zákonů neporušuje zásady rovného zacházení a zákazu diskriminace. Uvedený soud má zejména pochybnosti ohledně rozlišování mezi sirotky po rodičích, kteří nikdy neopustili belgické území, aby vykonávali výdělečnou činnost v Unii, a sirotky, jejichž rodiče, státní příslušníci Evropské unie, pobývali v jiném členském státě, v němž během období rozhodném pro účely belgických právních předpisů pozůstalý rodič pracoval, zatímco zemřelý rodič nevykonával žádnou činnost. V prvním případě totiž pozůstalý rodič, který pracoval v Belgii během referenčního období, může kromě dob pojištění zemřelého rodiče uplatnit i své doby pojištění získané v Belgii, zatímco v druhém případě takto vykládaná metoda sčítání dob pojištění neumožňuje uvedenému pozůstalému rodiči „dovést“ do Belgie své doby pojištění získané v jiném členském státě.

18. Za těchto okolností se předkládající soud rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Porušuje čl. 79 odst. 1 nařízení [...] č. 1408/71 [...] zásady rovnosti a zákazu diskriminace zakotvené mimo jiné článkem 14 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950, případně ve spojení s články [20 SFEU, 45 SFEU nebo 49 SFEU] [...], je-li vykládán v tom smyslu, že dovoluje, aby se pravidla ekvivalence dob pojištění, zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti podle článku 72 nařízení [...] č. 1408/71 [...] vztahovala jen na zemřelého rodiče, v důsledku čehož pak čl. 56a odst. 1 koordinovaných zákonů [...] vylučuje, aby pozůstalý rodič – který bez ohledu na svou státní příslušnost, avšak za předpokladu, že je státním příslušníkem členského státu nebo spadá do působnosti nařízení [...] č. 1408/71 [...], v období dvanácti měsíců uvedeném v čl. 56a odst. 1 koordinovaných zákonů [...] pracoval v jiném státě Evropské unie – mohl předložit důkaz o splnění podmínky, že by jakožto příjemce ve smyslu čl. 51 odst. 3 bodu 1 koordinovaných zákonů [...] měl nárok na šest měsíčních paušálních přídavků za období dvanácti měsíců předcházejících smrti, zatímco pozůstalý rodič – bez ohledu na to, zda je belgickým státním příslušníkem nebo státním příslušníkem jiného členského státu Evropské unie – který v období dvanácti měsíců uvedeném v čl. 56a odst. 1 koordinovaných zákonů [...] pracoval výhradně v Belgii, například proto, že nikdy neopustil belgické území, takový důkaz předložit může?“

III – Řízení před Soudním dvorem

19. Předkládací usnesení došlo soudní kanceláři dne 30. listopadu 2011. Písemná vyjádření předložily paní Dumont de Chassart, belgická vláda, Rada a Evropská komise.

20. Jednání, které se konalo dne 7. listopadu 2012, se zúčastnily paní Dumont de Chassart, belgická vláda, Rada a Komise.

IV – Právní analýza

21. Podstatou předběžné otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 79 odst. 1 nařízení č. 1408/71 porušuje zásady rovného zacházení a zákazu diskriminace v rozsahu, v němž za takových okolností, jako jsou okolnosti původního řízení, tím, že dovoluje, aby se pravidla ekvivalence dob pojištění, zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti podle článku 72 nařízení č. 1408/71 vztahovala jen na zemřelého pracujícího rodiče, brání zohlednění takových dob získaných pozůstalým pracujícím rodičem, který pracoval v jiném členském státě Evropské unie, pro účely přiznání sirotčích dávek, ačkoli vnitrostátní právní předpisy dovolují zohlednit situaci pozůstalého rodiče jako základ pro žádost o přiznání takových dávek.

22. Před analýzou otázky položené předkládajícím soudem je třeba odpovědět na úvodní argument uplatněný belgickou vládou, který se týká použitelnosti nařízení č. 1408/71 v projednávané věci.

A – K použitelnosti nařízení č. 1408/71

23. Belgická vláda na úvod tvrdí, že jelikož pan Descampe ukončil jakoukoli pracovní činnost v dubnu 2002, a tudíž již nebyl v době své smrti, tj. v dubnu 2008, pojištěn v rámci žádného systému sociální zabezpečení, nemohl již být v době své smrti kvalifikován jako zaměstnaná osoba nebo osoba samostatně výdělečně činná ve smyslu čl. 1 písm. a) nařízení č. 1408/71. V důsledku toho se jeho rodinní příslušníci nemohou dovolávat práv přiznaných uvedeným nařízením.

24. K tomuto však musím uvést, že článek 2 nařízení č. 1408/71, jenž upravuje osobní působnost tohoto nařízení, ve svém odstavci 1 stanoví, že „[t]oto nařízení se vztahuje na zaměstnané osoby nebo osoby samostatně výdělečně činné a studenty, kteří podléhají nebo *podléhali* právním předpisům jednoho nebo více členských států a kteří jsou státními příslušníky jednoho z členských států [...], jakož i na jejich rodinné příslušníky nebo pozůstalé po nich“⁵.

25. V projednávaném případě není zpochybňováno, že pan Descampe je státním příslušníkem jednoho z členských států, a sice Belgie, a že jelikož byl zaměstnán ve Francii a v Belgii, *podléhal* právním předpisům více členských států. Není zpochybňováno ani to, že jak sirotek, tak manželka jsou rodinnými příslušníky a pozůstalými po panu Descampovi ve smyslu nařízení č. 1408/71.

26. Za těchto okolností je podle mého názoru nepochybné, že je nařízení č. 1408/71 použitelné na případ projednávaný v původním řízení.

27. K použitelnosti nařízení č. 1408/71, lze pouze pro úplnost ještě uvést, že je toto nařízení použitelné i *ratione temporis*, jelikož žádost paní Dumont de Chassart byla podána v říjnu 2008, tj. před vstupem v platnost nového nařízení č. 883/2004, které – jak bylo již uvedeno – zrušilo a nahradilo nařízení č. 1408/71 s účinností od 1. května 2010⁶.

B – K předběžné otázce

28. Při analýze merita předběžné otázky položené předkládajícím soudem Soudnímu dvoru je třeba nejprve poukázat na to, že tato otázka představuje v podstatě otázku platnosti čl. 79 odst. 1 nařízení č. 1408/71 ve vztahu k zásadám rovného zacházení a zákazu diskriminace. Je ovšem nutné konstatovat, že otázka platnosti vznesená předkládajícím soudem je založena na specifickém výkladu

5 — Kurziva provedena autorem tohoto stanoviska. Znění tohoto ustanovení bylo rozšířeno prostřednictvím nařízení Rady (ES) č. 307/1999 ze dne 8. února 1999, kterým se mění nařízení (EHS) č. 1408/71 a nařízení (EHS) č. 574/72, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (EHS) č. 1408/71, za účelem rozšíření jejich působnosti na studenty (Úř. věst. L 38, s. 1; Zvl. vyd. 05/03, s. 335), vložení výrazu „studenty“ do první části věty tohoto ustanovení.

6 — Viz bod 1 a poznámka pod čarou 3 výše.

čl. 79 odst. 1 nařízení č. 1408/71, a sice restriktivním výkladu zmíněném v předcházejícím bodě 16, který uplatnil ONAFT a který patrně převzal předkládající soud. Podle tohoto výkladu platí, že jelikož se odkaz na článek 72 nařízení č. 1408/71, obsažený v čl. 79 odst. 1 písm. a) téhož nařízení, omezuje na situaci zemřelého pracujícího rodiče, je sčítání dob pojištění získaných pozůstalým pracujícím rodičem v podstatě vyloučeno, i když vnitrostátní právní předpisy dovolují zohlednit doby pojištění získané pozůstalým rodičem jako základ pro žádost o sirotčí dávky.

29. V tomto kontextu je třeba za účelem podání užitečné odpovědi na otázku položenou předkládajícím soudem vycházet z ustálené judikatury týkající se specifického cíle nařízení č. 1408/71. Soudní dvůr totiž opakovaně uvedl, že nařízení č. 1408/71 nezavádí společný systém sociálního zabezpečení, ale umožňuje, aby nadále existovaly rozdílné vnitrostátní systémy a jeho jediným cílem je zajistit koordinaci těchto vnitrostátních systémů⁷. Systém zavedený nařízením č. 1408/71 je totiž pouze koordinačním systémem, který se týká především určení právního předpisu nebo právních předpisů použitelných na zaměstnance a samostatně výdělečně činné osoby, kteří za různých okolností využívají svého práva na volný pohyb⁸.

30. Podle ustálené judikatury jsou naopak k definování podmínek vyžadovaných pro poskytnutí dávek sociálního zabezpečení příslušné členské státy, a to i když přijmou přísnější podmínky, které však nesmějí vést ke zjevné nebo skryté diskriminaci mezi unijními pracovníky⁹. Mimoto jsou členské státy podle judikatury při stanovení uvedených podmínek povinny respektovat unijní právo, konkrétně cíl sledovaný nařízením č. 1408/71, jakož i zásady, z nichž toto nařízení vychází¹⁰.

31. V tomto ohledu Soudní dvůr rovněž upřesnil, že cílem nařízení č. 1408/71, jak uvádí jeho druhý a čtvrtý bod odůvodnění, je zajistit volný pohyb zaměstnanců a samostatně výdělečných osob v Unii při respektování zvláštních charakteristik vnitrostátních právních předpisů v oblasti sociálního zabezpečení. Za tímto účelem uvedené nařízení vychází, jak vyplývá z jeho pátého, šestého a desátého bodu odůvodnění, ze zásady, podle které musí být zajištěno rovné zacházení s pracovníky v rámci používání různých vnitrostátních právních předpisů a jeho účelem je co nejlépe zajistit rovné zacházení se všemi pracovníky na území členského státu, jakož i zamezit znevýhodnění pracovníků, kteří vykonávají své právo na volný pohyb¹¹.

32. Zásady rovného zacházení a zákazu diskriminace uvedené předkládajícím soudem v jeho předběžné otázce jsou tudíž stěžejními zásadami nařízení č. 1408/71.

33. Konkrétně sirotčí dávky, jež jsou předmětem sporu v původním řízení, upravuje nařízení č. 1408/71 v článcích 78 a 79 nacházejících se v kapitole 8 hlavy III tohoto nařízení.

7 — Viz mimo jiné rozsudky ze dne 5. července 1988, Borowitz (21/87, Recueil, s. 3715, bod 23); ze dne 3. dubna 2008, Chuck (C-331/06, Sb. rozh. s. I-1957, bod 27), a ze dne 21. července 2011, Stewart (C-503/09, Sb. rozh. s. I-6497, body 75 až 77 a citovaná judikatura).

8 — Viz mimo jiné rozsudky ze dne 9. března 2006, Piatkowski (C-493/04, Sb. rozh. s. I-2369, bod 20); ze dne 18. července 2006, Nikula (C-50/05, Sb. rozh. s. I-7029, bod 20); ze dne 3. dubna 2008, Derouin (C-103/06, Sb. rozh. s. I-1853, bod 20), a ze dne 3. března 2011, Tomaszewska (C-440/09, Sb. rozh. s. I-1033, bod 25).

9 — Viz mimo jiné rozsudky ze dne 20. září 1994, Drake (C-12/93, Recueil, s. I-4337, bod 27); ze dne 20. února 1997, Martínez Losada a další (C-88/95, C-102/95 a C-103/95, Recueil, s. I-869, bod 43); ze dne 20. ledna 2005, Salgado Alonso (C-306/03, Sb. rozh. s. I-705, bod 27), jakož i rozsudek Tomaszewska (citovaný v předcházející poznámce pod čarou), bod 24.

10 — Viz rozsudek Tomaszewska (citovaný v poznámce pod čarou 8 výše), bod 27.

11 — Viz bod 28 rozsudku Tomaszewska, bod 19 rozsudku Piatkowski, jakož i bod 20 rozsudku Derouin (všechny citované v poznámce pod čarou 8 výše).

34. K článku 78 nařízení č. 1408/71 Soudní dvůr již několikrát uvedl, že cílem tohoto ustanovení je určit členský stát, jehož právní předpisy upravují přiznání sirotčích dávek, tj. dávek, které jsou v takovém případě v zásadě přiznávány podle právních předpisů takového jediného členského státu v souladu se zásadou použitelnosti pouze jednoho práva, uvedenou v čl. 13 odst. 1 nařízení č. 1408/71. Z článku 78 odst. 2 písm. b) bodu i) zejména vyplývá, že pokud zemřelý pracovník podléhal právním předpisům více členských států, předmětné dávky se přiznají v souladu s právními předpisy státu, na jehož území má sirotek po zemřelém pracovníkovi bydliště¹².

35. Po určení členského státu, jehož právní předpisy upravují přiznání sirotčích dávek, čl. 79 odst. 1 nařízení č. 1408/71 stanoví, že takové dávky poskytuje instituce příslušná k uplatňování uvedených právních předpisů a na její účet, jako by zemřelý podléhal jen právním předpisům příslušného státu. Toto ustanovení tudíž stanoví, jaká instituce musí vyplácet sirotčí dávky, a dále se týká uplatňování právních předpisů příslušného členského státu, které v souladu s výše uvedenou zásadou použitelnosti pouze jednoho práva musejí být používány tak, „jako by“ zemřelý podléhal jen právním předpisům tohoto příslušného státu. Posledně uvedené ustanovení je podle mého názoru jakousi zárukou pro jednotlivce, který poté, co vykonal své právo na volný pohyb, využije ustanovení nařízení č. 1408/71. Tato záruka má zabránit diskriminaci takového jednotlivce konkrétním uplatňováním zákona určeného na základě kolizního kritéria uvedeného v článku 78 uvedeného nařízení.

36. Článek 79 odst. 1 písm. a) však zmírňuje zásadu uplatňování určitého zákona tak, „jako by“ zemřelý podléhal jen tomuto zákonu, když uvádí, že jestliže takové vnitrostátní právní předpisy stanoví, že získání, zachování nebo opětné nabytí nároku na dávky závisí na délce dob pojištění, pak se musí případně uplatnit zásada sčítání délky dob získaných v různých členských státech, jež je stanovena v článku 72 nařízení č. 1408/71. I toto ustanovení je podle mého názoru jakousi zárukou pro jednotlivce, který poté, co vykonal své právo na volný pohyb, využije ustanovení nařízení č. 1408/71. Toto ustanovení má totiž zajistit, aby uplatnění vnitrostátních právních předpisů tak, „jako by“ zemřelý podléhal jen takovým předpisům, nevylučovalo uplatnění zásady sčítání vyjádřené čl. 48 písm. a) SFEU a provedené v rozsahu relevantním pro projednávanou věc v článku 72 nařízení č. 1408/71.

37. V tomto kontextu se předkládající soud ve zjevné shodě s názorem zaujatým ONAFTS domnívá, že okolnost, že čl. 79 odst. 1 nařízení č. 1408/71 odkazuje výlučně na zemřelého pracujícího rodiče, má za následek, že je vyloučena možnost využít odkazu obsaženého v písmenu a) odstavce 1 tohoto článku na článek 72 téhož nařízení za účelem umožnění sčítání dob pojištění získaných pozůstalým pracujícím rodičem v případě, že jako v původním řízení vnitrostátní právní předpisy umožňují zohlednit situaci pozůstalého rodiče jako základ pro žádost o přiznání sirotčích dávek.

38. S takovým výkladem čl. 79 odst. 1 nařízení č. 1408/71 nesouhlasím.

39. V tomto ohledu je třeba zaprvé uvést, že z výše uvedených úvah vyplývá, že obecně se ustanovení nařízení č. 1408/71, a konkrétně jeho čl. 79 odst. 1, nikterak netýkají podmínek, které musejí být splněny pro přiznání sirotčích dávek. Tato ustanovení v souladu s funkcí nařízení č. 1408/71 zdůrazněnou ustálenou judikaturou Soudního dvora a zmíněnou v předcházejících bodech 29 a 31 pouze stanoví kolizní normy, jejichž účelem je určit členský stát, jehož právní předpisy jsou použitelné a jehož instituce musí poskytnout dávky, a specifikuje některá pravidla pro uplatnění takových právních předpisů.

40. Určení podmínek pro přiznání sirotčích dávek naopak zůstává podle judikatury zmíněné v předcházejícím bodě 30 v pravomoci členských států.

12 — Viz mimo jiné rozsudky Bastos Moriana (bod 15), jakož i Martínez Domínguez (bod 23), oba citované v poznámce pod čarou 4 výše.

41. Podle mého názoru tedy již ze samotné povahy ustanovení nařízení č. 1408/71 jakožto kolizní normy vyplývá, že tato ustanovení nemohou bránit vnitrostátním orgánům v tom, aby zohlednily podmínky stanovené vnitrostátními právními předpisy pro přiznání sirotčích dávek¹³.

42. Zadruhé je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury musejí být ustanovení nařízení č. 1408/71 vykládána ve světle účelu článku 48 SFEU, kterým je přispět k zavedení co možná nejúplnější svobody pohybu migrujících pracovníků¹⁴.

43. V této souvislosti první bod odůvodnění nařízení č. 1408/71 uvádí, že pravidla pro koordinaci vnitrostátních právních předpisů v oblasti sociálního zabezpečení, která jsou v tomto nařízení obsažena, spadají do rámce volného pohybu osob a musejí přispívat ke zlepšení jejich životní úrovně a pracovních podmínek¹⁵.

44. V tomto kontextu Soudní dvůr rozhodl, že v případě, že by nařízení č. 1408/71 bylo vykládáno tak, že členskému státu zakazuje, aby pracovníkům a jejich rodinným příslušníkům poskytoval rozsáhlejší sociální ochranu než tu, která vyplývá z uplatňování zmíněného nařízení, došlo by k překročení cíle tohoto nařízení a zároveň k vybočení z účelu i rámce článku 48 SFEU¹⁶.

45. Unijní právní úpravu v oblasti koordinace vnitrostátních právních předpisů sociálního zabezpečení, zejména vzhledem k cílům, na kterých je založena, totiž nelze uplatňovat – až na výslovně stanovené výjimky, které jsou v souladu s těmito cíli – způsobem, který by migrujícího pracovníka nebo jeho oprávněné rodinné příslušníky zbavoval nároku na dávky přiznané pouze na základě právních předpisů jednoho členského státu¹⁷. Soudní dvůr tedy vždy v souladu s touto zásadou vystupoval proti výkladu ustanovení nařízení č. 1408/71, který by mohl vést ke ztrátě výhod sociálního zabezpečení, které zaručují právní předpisy jednoho členského státu¹⁸.

46. V projednávaném případě je podle mého názoru zjevné, že takový výklad čl. 79 odst. 1 nařízení č. 1408/71, jaký podal ONAFTS a předkládající soud jej zjevně převzal, má za následek, že takový migrující pracovník, který vykonal své právo na volný pohyb, jako je paní Dumont de Chassart, ztratí svůj nárok na dávky sociálního zabezpečení, který jí přiznává použitelný vnitrostátní zákon. Obdobně s tím, co jsem již uvedl při jiné příležitosti¹⁹ – a jak je uvedeno v judikatuře zmíněné v předcházejícím bodě 44 – by takový výsledek nebyl v souladu s duchem uvedeného nařízení a s cíli sledovanými koordinací vnitrostátních právních předpisů v oblasti sociálního zabezpečení zamýšlenou článkem 48 SFEU.

47. Navíc i když takový výklad – jak tvrdila belgická vláda na jednání – nemá za následek diskriminaci na základě státní příslušnosti, neboť právní předpis se použije nezávisle na státní příslušnosti, má však za následek nedovolenou diskriminaci mezi pracovníky, kteří vykonali své právo na volný pohyb a těmi, kteří je nevykonali.

13 — Viz obdobně mé tvrzení v bodě 51 mého stanoviska ve věci C-208/07, von Chamier-Glisczinski (rozsudek ze dne 16. července 2009, Sb. rozh. s. I-6095).

14 — Viz nedávný rozsudek ze dne 12. června 2012, Hudzinski (C-611/10 a 612/10, bod 53 a citovaná judikatura). Viz v tomto smyslu rovněž rozsudky ze dne 9. listopadu 2006, Nemec (C-205/05, Sb. rozh. s. I-10745, body 37 a 38), a ze dne 20. května 2008, Bosmann (C-352/06, Sb. rozh. s. I-3827, bod 29).

15 — Viz rozsudky Bosmann (bod 30), jakož i Hudzinski (bod 54), oba uvedené v předcházející poznámce pod čarou.

16 — Viz rozsudky von Chamier-Glisczinski (citovaný v poznámce pod čarou 13), bod 56, a Hudzinski (citovaný v poznámce pod čarou 14), bod 55.

17 — Viz rozsudky ze dne 6. března 1979, Rossi (100/78, Recueil, s. 831, bod 14); ze dne 30. června 2011, da Silva Martins (C-388/09, Sb. rozh. s. I-5737, bod 75), jakož i Hudzinski (citovaný v poznámce pod čarou 14), bod 56.

18 — Viz mimo jiné rozsudky ze dne 9. prosince 1993, Lepore a Scamuffa (C-45/92 a C-46/92, Recueil, s. I-6497, bod 21); ze dne 4. října 1991, Paraschi (C-349/87, Recueil, s. I-4501, bod 22); ze dne 30. března 1993, de Wit (C-282/91, Recueil, s. I-1221, body 16 a 17), a ze dne 5. října 1994, van Munster (C-165/91, Recueil, s. I-4661, bod 27). Viz rovněž rozsudky ze dne 9. října 1997, Naranjo Arjona a další (C-31/96 až C-33/96, Recueil, s. I-5501, bod 20); ze dne 17. prosince 1998, Grajera Rodríguez (C-153/97, Recueil, s. I-8645, bod 17), jakož i Nemec (citovaný v poznámce pod čarou 14), body 37 a 38.

19 — Viz bod 56 mého stanoviska ve věci von Chamier-Glisczinski (citované v poznámce pod čarou 13).

48. Zatřetí výklad čl. 79 odst. 1 nařízení č. 1408/71, který nebrání pozůstalému pracujícím rodiči, který vykonával své právo na volný pohyb, v tom, aby využil předpisů, které stanoví sčítání dob zaměstnání, je nejen jediným výkladem koherentním s cíli tohoto nařízení, avšak je i věrný znění předpisu.

49. Ačkoli je totiž pravda, že čl. 79 odst. 1 nařízení č. 1408/71 odkazuje na situaci zemřelé osoby, aby uvedl, jak musí být uplatněn určitý zákon ve smyslu článku 78 téhož nařízení, je nutné konstatovat, že písmeno a) téhož odstavce 1 článku 79, v němž je obsažen odkaz na zásadu sčítání uvedenou v článku 72, neobsahuje žádnou zmínku o situaci zemřelé osoby. Toto ustanovení neobsahuje žádný poznatek, který by umožňoval dojít k závěru, že unijní zákonodárce zamýšlel omezit uplatnění zásady sčítání výlučně na zemřelou osobu, a tím vyloučit pozůstalého pracujícího rodiče tam, kde vnitrostátní právní předpisy stanoví možnost zohlednit doby pojištění získané pozůstalým rodičem jako základ pro jeho žádost o sirotčí dávky.

50. K tomu je třeba ještě uvést, že zásada kumulace dob pojištění, bydlení nebo zaměstnání je vyjádřena přímo v SFEU, konkrétně v čl. 48 písm. a) SFEU, a je provedena v různých ustanoveních nařízení č. 1408/71, k nimž patří článek 72²⁰. Soudní dvůr měl již příležitost objasnit, že se jedná o jednu ze základních zásad koordinace systémů sociálního zabezpečení členských států v rámci Unie, která směřuje v souladu s obecnými cíli nařízení č. 1408/71 k zajištění, že výkon práva na volný pohyb, které přiznává SFEU, nemá za účinek zbavení pracovníka výhod sociálního zabezpečení, kterých by se mohl dovolávat, kdyby strávil celý svůj pracovní život pouze v jednom členském státě. Takový důsledek by totiž mohl odradit unijního pracovníka od výkonu jeho práva svobodně se pohybovat, a tudíž by představoval narušení této svobody²¹.

51. S ohledem na všechny tyto úvahy se tudíž domnívám, že čl. 79 odst. 1 nařízení č. 1408/71 nelze vykládat v tom smyslu, že dovoluje, aby se pravidla ekvivalence dob pojištění, zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti podle článku 72 nařízení č. 1408/71 vztahovala jen na zemřelého rodiče. Vnitrostátní orgány se nemohou dovolávat tohoto článku, aby vyloučily zohlednění v souladu se svými vnitrostátními právními předpisy dob pojištění získaných pozůstalým rodičem, který pracoval v jiném unijním státě a který bude moci, jsou-li pro to splněny podmínky, využít pravidel ekvivalence dob pojištění, zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti podle článku 72 nařízení č. 1408/71. S ohledem na výše uvedené tedy čl. 79 odst. 1 nařízení č. 1408/71 nemůže porušovat zásady rovného zacházení a zákazu diskriminace.

52. V případě uplatnění zásady sčítání je ještě třeba konečně analyzovat argument, jež uplatnila belgická vláda a jenž byl předmětem diskuze na jednání, podle kterého může být činnost vykonávaná v jiném unijním členském státě pozůstalým pracujícím rodičem zohledněna pouze k doplnění doby pojištění, zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti již vykonané v Belgii, takže situace paní Dumont de Chassart, jež v roce předcházejícím smrti manžela pracovala výlučně ve Francii, by každopádně nemohla být zohledněna pro účely sčítání uvedeného v článku 72 nařízení č. 1408/71²².

20 — Zásada sčítání je provedena v nařízení č. 1408/71 například v člancích 18, 38, 45, 64 a 67. V novém nařízení č. 883/2004 (citovaném v poznámce pod čarou 3 výše) je napříště uznána v ustanovení obecného charakteru (článek 6).

21 — Viz obdobně rozsudek Tomaszewska (citovaný v poznámce pod čarou 8 výše), bod 30, jakož i rozsudky ze dne 26. října 1995, Moscati (C-481/93, Recueil, s. I-3525, bod 28), a Salgado Alonso (citovaný v poznámce pod čarou 9 výše), bod 29.

22 — Svůj argument belgická vláda zakládá i na čl. 15 odst. 1 písm. a) nařízení Rady (EHS) č. 574/72 ze dne 21. března 1972, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (EHS) č. 1408/71, ve znění pozměněném a aktualizovaném nařízením Rady (ES) č. 118/97 ze dne 2. prosince 1996 (Úř. věst. 1997, L 28, s. 1; Zvl. vyd. 05/03, s. 3), ve znění nařízení Komise č. 101/2008 ze dne 4. února 2008 (Úř. věst. L 31, s. 15). Tento článek nacházející se v kapitole I hlavy IV nařízení č. 574/72, nadešlý „Obecná pravidla pro sčítání dob pojištění“, potvrzuje podle belgické vlády její názor, neboť tento článek odkazuje na „přičtení“ dob pojištění nebo bydlení získaných podle právních předpisů kteréhokoli jiného členského státu k „doplnění“ dob pojištění. Je však třeba konstatovat, že tento článek nelze použít jako základ argumentu belgické vlády. Z odstavce 1 tohoto článku totiž výslovně vyplývá, že se tento článek bude použít na určitá ustanovení nařízení č. 1408/71, konkrétně na ustanovení týkající se dávek v nemoci a mateřství, v invaliditě, ve stáří a při úmrtí (důchody), jakož i pohřebního nebo dávek v nezaměstnanosti, avšak nikoli na ustanovení týkající se rodinných dávek. Mezi ustanoveními výslovně uvedenými v tomto článku totiž nejsou ustanovení týkající se rodinných dávek, a zejména tato ustanovení neobsahují žádný odkaz na článek 72 ani na článek 79 nařízení č. 1408/71.

53. K tomuto je třeba uvést, že Soudní dvůr měl nedávno příležitost objasnit, že nelze přijmout výklad pojmu „sčítání“ uvedeného v článku 72 nařízení č. 1408/71, který předpokládá nejméně dvě doby činnosti dosažených v několika členských státech. V tomto ohledu tudíž členský stát příslušné instituce pro účely přiznání rodinné dávky nemá možnost stanovit, že na jeho území musí být dosažena doba činnosti a vyloučit, aby pro vznik nároku na dávku sociálního zabezpečení byla použita pouze jedna doba dosažená na území jiného členského státu²³.

54. Soudní dvůr totiž zdůraznil, že doslovné znění článku 72 nařízení č. 1408/71 vyžaduje v rámci sčítání zohlednit „doby pojištění, zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti získané v kterémkoli jiném členském státě“, jako by byly získány podle právních předpisů uplatňovaných příslušnou institucí.

55. V souladu se svými cíli zmíněnými v předcházejících bodech 29 a 31 totiž nařízení č. 1408/71 provádí systém, který umožňuje zajistit migrujícím pracovníkům a jejich rodinným příslušníkům právo na kumulaci „všech dob“ zohledněných různými vnitrostátními právními předpisy jak pro vznik a zachování nároku na dávky, tak pro jejich výpočet.

56. Příslušná instituce členského státu – v projednávané věci Belgie – tudíž pro účely přiznání rodinné dávky nemůže vyžadovat, aby byla vedle doby zaměstnání či činnosti dosažené v jiném členském státě – v projednávané věci ve Francii – vyžadována ještě další doba pojištění dosažená na jeho území.

57. Na rozdíl od toho, co tvrdila belgická vláda na jednání, nelze výklad pojmu sčítání podaný Soudním dvorem v rozsudku Bergström²⁴ zpochybnit ani bodem 43 rozsudku Perez Garcia²⁵, z něhož nikterak nevyplyvá, že použití článku 72 nařízení č. 1408/71 předpokládá, aby doba zaměstnání nebo činnosti byla dosažena na území státu, jemuž přísluší přiznat rodinnou dávku, ani rozsudky Coonan a Vigier²⁶, které se netýkají přiznání rodinných dávek.

58. Je navíc ještě konečně třeba uvést, že řešení, které umožňuje uplatnit zásadu sčítání uvedenou v článku 72 nařízení č. 1408/71 i na pozůstalého rodiče, je v souladu s volbou učiněnou Belgií uplatnit tuto zásadu právě v případech rodinných dávek. Tato volba je výslovně zakotvena v příloze VI písm. A bodě 7 nařízení č. 1408/71, nadepsaném „Zvláštní postupy při uplatňování právních předpisů některých členských států“²⁷.

V – Závěry

59. S ohledem na výše uvedené úvahy navrhuji odpovědět na předběžnou otázku podanou Tribunal du travail de Bruxelles následovně:

„Článek 79 odst. 1 nařízení č. 1408/71 neporušuje zásady rovnosti a zákazu diskriminace, jelikož ho za takových okolností, jako jsou okolnosti původního řízení, nelze vykládat v tom smyslu, že se pravidla ekvivalence dob pojištění, zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti podle článku 72 nařízení č. 1408/71 vztahují jen na doby pojištění získané zemřelým pracujícím rodičem, a že je tudíž vyloučeno, aby byly zohledněny takové doby získané pozůstalým rodičem, který pracoval v jiném státě Evropské unie, jestliže relevantní vnitrostátní právní předpisy stanoví, že lze zohlednit i doby pojištění získané pozůstalým rodičem jako základ pro žádost o sirotčí dávky.“

23 — Viz rozsudek ze dne 15. prosince 2011, Bergström (C-257/10, Sb. rozh. s. I-13227, body 39 až 44, zejména body 39 a 40).

24 — Citovaný v poznámce pod čarou 23 výše.

25 — Citovaný v poznámce pod čarou 4 výše.

26 — Rozsudky ze dne 24. dubna 1980, Coonan (110/79, Recueil, s. 1445) a ze dne 27. ledna 1981, Vigier (70/80, Recueil, s. 229).

27 — Z tohoto bodu totiž výslovně vyplývá, že „[p]ro účely článku 72 a čl. 79 odst. 1 písm. a) nařízení se berou v úvahu doby zaměstnání nebo doby pojištění získané podle právních předpisů jiného členského státu, pokud nárok na dávky podle belgických právních předpisů podléhá podmínce, že během předchozí určené doby byly splněny podmínky zakládající nárok na rodinné dávky v rámci systému pro zaměstnané osoby“.